

ჩუქების ხელშეკრულების ბათილად ცნობა გარიგების მოჩვენებითობის საფუძვლით

1. მოჩვენებითი გარიგების ბათილობის მოთხოვნის უფლება არ გააჩნია თავად გარიგებაში ნების გამომვლენ მხარეს. აღნიშნული უფლების მატარებელი შეიძლება იყოს მხოლოდ სხვა პირი, რომლის უფლებაც დაირღვა მოჩვენებითი გარიგებით.

2. მხარეთა საუბრის ამსახველი ჩანაწერი, თუ მხარემ მისი ჩაწერის შესახებ არ იცოდა, დაუშვებელ მტკიცებულებას წარმოადგენს. სასამართლოს მიერ ჩანაწერის დასაშვებ მტკიცებულებად ცნობა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მისი გათვალისწინება დასაშვებია მეორე მხარის თანხმობის შემთხვევაში. თანხმობა უნდა ეხებოდეს არა მტკიცებულების ფორმალურ დასაშვებობას, არამედ – იმას, რომ მტკიცებულების შინაარსი სასამართლომ საფუძვლად დაუდოს გადაწყვეტილებას.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

სსკ-ის 56, 8, 1161 მუხლები; სსსკ-ის 404, 103, 407 მუხლები;

უმუნაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 15 თებერვლის № ას-1470-2018 გადაწყვეტილება

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

1998 წელს მოსარჩელეს ჩუქების ხელშეკრულებით დედისაგან გადაეცა საკუთრება სადავო უძრავ ქონებაზე. 2012 წელს მოსარჩელემ დედას მინდობილობის საფუძველზე მიანიჭა სადავო უძრავი ქონების მოპასუხებე განკარგვის უფლებამოსილება. დედამ მეორე დღესვე ისარგებლა მინიჭებული უფლებამოსილებით და სადავო ქონება ამჯერად უკვე მეორე შვილს, მოპასუხეს გადასცა საკუთრებაში, კვლავაც ჩუქების ხელშეკრულებით. 2013 წლის 6 დეკემბერს მოდავე მხარეების დედა გარდაიცვალა. მოსარჩელე სარჩელით ითხოვდა: 1. მინდობილობისა და მის საფუძველზე გაფორმებული ჩუქების ხელშეკრულების ბათილად ცნობას მოჩვენებითობის საფუძვლით. 2. სადავო უძრავი ქონების თავის სახელზე აღრიცხვას ზემოთ ხსენებული ხელშეკრულებების ბათილობიდან გამომდინარე.

თბილისის საქალაქო სასამართლომ სარჩელი არ დააკმაყოფილა.

სააპელაციო სასამართლომ არ გაიზიარა საქალაქო სასამართლოს მსჯელობა და ნაწილობრივ დააკმაყოფილა სააპელაციო საჩივარი. კერძოდ, ბათილად ცნო დედის მიერ მოპასუხისათვის უძრავი ნივთის ჩუქების ხელშეკრულება და აღადგინა მოსარჩელის საკუთრების უფლება სადავო უძრავ ქონებაზე. მოსარჩელეს უარი ეთქვა მინდობილობის ბათილად ცნობაზე.

მოპასუხემ წარადგინა საჩივარი სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილების გაუქმებისა და სარჩელის უარყოფის მოთხოვნით. ვასატორმა ასევე მოითხოვა 2016 წლის 30 მარტის განჩინების გაუქმება ფარული ჩანაწერის დასაშვებ მტკიცებულებად ცნობის თაობაზე.

საკასაციო სასამართლომ დააკმაყოფილა საკასაციო საჩივარი: უძრავი ნივთის ჩუქების ხელშეკრულება ცნო ნამდვილად და გააუქმა 2016 წლის 30 მარტის განჩინება, რითაც დაუშვებლად სცნო ფარული ჩანაწერის სახით წარმოდგენილი მტკიცებულება.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

სააპელაციო სასამართლომ მსჯელობა განავითარა ორი ძირითადი სადავო საკითხის, გარიგების მოჩვენებითობისა და ფარული სატელეფონო ჩანაწერის დასაშვებობის გარშემო (მოსარჩელე ჩანაწერის მეშვეობით ცდილობდა გარიგების მოჩვენებითი ხასიათის დამტკიცებას). სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ჩუქება განხორციელდა დროებით, სავარაუდო კრედიტორებისაგან თავის დაღწევისა და განქორწინების შემდგომ ქონების გაყოფის თავიდან ასარიდებლად. ოჯახის საერთო გადაწყვეტილებით მოსარჩელემ დედას მინდობილობა გაუფორმა იმ მიზნით, რომ მოპასუხისთვის, ე. ი. საკუთარი დისთვის სადავო ქონების გადაცემით თავიდან აერიდებინა მესამე პირებთან ვალდებულების შესრულება. მოსარჩელის ქმედებას საფუძვლად ედო არა საკუთრების რეალურად გადაცემის ნება, არამედ – ქონების მესამე პირთაგან დაცვის სურვილი. გარიგება მიჩნეულ იქნა მოჩვენებითად.

აღნიშნული დასკვნის გაკეთებისას სასამართლო დაეყრდნო ფარულ სატელეფონო ჩანაწერს და, შესაბამისად, იმსჯელა მისი დასაშვებობის საკითხზე: სასამართლომ აღნიშნა, რომ ზოგადად, სამოქალაქო პროცესში, მხარეთა საუბრის ამსახველი ჩანაწერი, თუ მხარემ მისი ჩაწერის შესახებ არ იცოდა, დაუშვებელ მტკიცებულებას წარმოადგენს, არღვევს რა საქართველოს კონსტიტუციითა და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით გარანტირებულ პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებას. თუმცა, სასამართლოს მიერ ჩანაწერის დასაშვებ მტკიცებულებად ცნობა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მისი გათვალისწინება დასაშვებია, თუ აღნიშნული მტკიცებულების საქმეზე დართვას ეთანხმება მეორე მხარე. თანხმობა უნდა ეხებოდეს არა მტკიცებულების ფორმალურ დასაშვებობას, არამედ – იმას, რომ მტკიცებულების შინაარსი სასამართლომ საფუძვლად დაუდოს გადაწყვეტილებას.

სააპელაციო სასამართლოს შეფასებით, მოპასუხემ პირველ ინსტანციაში შედავება მხოლოდ პროცესუალური საფუძვლით განახორციელა. კერძოდ: საქალაქო სასამართლოში დასაშვებობის განხილვისას მოპასუხე აპელირებდა მხოლოდ იმ ფაქტზე, რომ ფარული ჩანაწერი სარჩე-

ლთან ერთად არ ყოფილა წარმოდგენილი და შესაბამისად, გაშვებული იყო მტკიცებულების წარდგენის შესაძლებლობა. სააკსაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოპასუხე მხარეს მტკიცებულების მატერიალური დაუშვებლობის თაობაზე შედაგება არ განუხორციელებია. ამდენად, შეჯიბრებითობის პრინციპზე მითითებით, სასამართლომ ფარული ჩანაწერი დასაშვებ მტკიცებულებად მიიჩნია.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ კასატორმა წარმოადგინა დასაშვები (დასაბუთებული) საკასაციო პრეტენზია (შედაგება). საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ მოჩვენებითი გარიგების მიზანი, როგორც წესი, მესამე პირის მოტყუებაა. მესამე პირი შეიძლება იყოს როგორც კრედიტორი, ისე – სახელმწიფო. სავალდებულო არ არის, მოჩვენებითი გარიგების მიზანი ყოველთვის მესამე პირის მოტყუება იყოს. მოჩვენებითი გარიგებად მიჩნევისათვის გადაამწყვეტია, რომ მხარეებს არ ჰქონდეთ გარიგებაში მითითებული შედეგის დადგომის განზრახვა. სსკ-ის 56-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, მოჩვენებითობის ინტერესი შესაძლებელია ჰიპოთეტურად გააჩნდეს იმ პირს, რომლის მოტყუებასაც მიზნად ისახავს გარიგებაში მონაწილე მხარე. საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ მოჩვენებითია გარიგება, რომლითაც ნების გამომვლენი და ნების მიძღები თანხმდებიან, მათ მიერ გამოვლენილ ნებას არ მიეცეს მსვლელობა და არ მოჰყვას ამ გარიგებისათვის დამახასიათებელი სამართლებრივი შედეგი, ე. ი. ახდენენ გარეგნულად გამოხატულის მიღწევის სიმულაციას. აქედან გამომდინარეობს ერთმნიშვნელოვანი დასკვნა, რომ ამ საფუძვლით გარიგების ბათილობის მოთხოვნის უფლების მეორეა არა თავად გარიგებაში ნების გამომვლენი მხარე, არამედ – სხვა პირი, რომლის უფლებაც ირღვევა ამგვარი ნების შეთანხმებული გამომვლენის შედეგად.

განსახილველ საქმეზე დადგენილი იყო, რომ მოსარჩელემ მოჩვენებითი გარიგება ვადამოსული საკრედიტო ვალდებულების შესრულების თავიდან არიდების მიზნითა და მეუღლესთან არსებული დავის გამო გააფორმა. რამდენადაც სსკ-ის 56 მუხლის პირველი ნაწილის ნორმატიულ მიზანს სხვათა უფლებების დაცვა წარმოადგენს, მოსარჩელეს არ გააჩნდა ამ გარიგების ბათილობის მართლზომიერი ინტერესი. ამასთან, განსახილველ შემთხვევაში საქმის მასალებით ვერ დგინდებოდა, კონკრეტულად რომელი ფინანსური ტვირთის თავიდან არიდებას ცდილობდა მოსარჩელე, რა სახის და რა მოცულობის ფულადი ვალდებულებები გააჩნდა მას. შესაბამისად, ამ გარემოებაზე დაყრდნობით სარჩელის დაკმაყოფილება დაუსაბუთებლად იქნა მიჩნეული. რაც შეეხება მეუღლესთან დავის არსებობის გამო ქონების წილზე საკუთრების უფლების შემცირების შიშს, საკასაციო პალატამ ყურადღება გაამახვილა იმ ფაქტზე, რომ მოსარჩელეს სადავო უძრავი ქონება საკუთრებაში ჩუქების გარიგების საფუძველზე ჰქონდა მიღებული. აღნიშნული კი, სსკ-ის 1161-ე მუხლის საფუძველზე იძლეოდა ვარაუდის საფუძველს, რომ სადავო ქონება მეუღლეთა ინდივიდუალური

საკუთრება იყო, ვიდრე საწინააღმდეგო არ დადასტურდებოდა სსკ-ის 1163-ე მუხლის (ინდივიდუალური ქონების მეუღლეთა თანასაკუთრებად ტრანსფორმირება), ან სხვა ნორმათა საფუძველზე. საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ არ არსებობდა გარიგების ბათილობის განმაპირობებელი მეორე საფუძველიც.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ფარული სატელეფონო ჩანაწერი მოცემულ საქმეში არ წარმოადგენდა დასაშვებ მტკიცებულებას შემდეგ გარემოებათა გამო: სსკ-ის 103-ე მუხლის მესამე ნაწილის შესაბამისად, კანონის დარღვევით მოპოვებულ მტკიცებულებებს იურიდიული ძალა არა აქვთ. საქართველოს კონსტიტუციის¹ მე-20 მუხლი იცავს კომუნიკაციის თავისუფლებას, რაც გულისხმობს კომუნიკაციის დაცვას გარეშე პირთა არასასურველი მონაწილეობისაგან. ამრის თავისუფლება დაცული უნდა იყოს მესამე პირთა მხრიდან მისი შინაარსის გაცნობისაგან. ინდივიდმა კერძო საუბრები უნდა აწარმოოს იმ ეჭვისა და შიშის გარეშე, რომ საიდუმლო ჩანაწერს ვინმე მისი ნებართვის გარეშე და ნების საწინააღმდეგოდ გამოიყენებს. კომუნიკაციის ხელშეუხებლობის ძირითადი უფლებით დაცულია არა მხოლოდ მესამე პირთა მეშვეობით განხორციელებული ჩარევა, არამედ, კომუნიკაციის ერთ-ერთი მონაწილის მხრიდან დანარჩენ მონაწილეთა თანხმობის გარეშე პირადი კომუნიკაციის განსაჯაროებაც². პირადი საუბრის ფარული ჩაწერა და შემდეგ სასამართლოში მტკიცებულების სახით წარდგენა ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციის მე-20 მუხლით გარანტირებულ პირადი ცხოვრებისა და პირადი კომუნიკაციის ხელშეუვალობას, ასევე კონსტიტუციის მე-16 მუხლს, რომელიც პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებას ეხება.

ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის N1165 რეზოლუციაში „Right to Privacy“ (1998) განმარტებულია, რომ „ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლმა უნდა დაცვას ინდივიდის პირადი ცხოვრება არა მარტო საჯარო ხელისუფლების, არამედ – კერძო პირების მხრიდანაც“³. კერძო საუბრის ხელშეუხებლობაში ჩარევა გამართლებული და დასაბუთებული უნდა იყოს უპირატესი საყოველთაო ინტერესის არსებობით. ჩარევის მართლზომიერების დადგენის მიზნით უნდა შეფასდეს, არსებობს თუ არა ისეთი დაცვის ღირსი ინტერესი, რომელიც პირადი ცხოვრებისა და პირადი კომუნიკაციის ხელშეუხებლობის კონსტიტუციით გარანტირებულ უფლებაზე უფრო მაღლა დგას.

¹ აქ და შემდგომში კონსტიტუციაზე მითითებისას იგულისხმება კონსტიტუციის 23/03/2018-მდე მოქმედი რედაქცია.

² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს №ას-1155-1101-2014 გადაწყვეტილება.

გერმანიის საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება: BVerfGE 34, 238 (246 f); უშუალო წყარო: ი.კობახიძე, საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, მეორე თავი, საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, თბილისი, 2013.

სამოქალაქო სამართალურთიერთობის ფარგლებში სამოქალაქო სამართლებრივი გარიგების დადასტურების მიზნით მტკიცებულების შესაქმნელად პირად სფეროში ჩარევა და ამით პირადი ცხოვრებისა და პირადი კომუნიკაციის უფლების შეზღუდვა გაუმართლებელია. სახელშეკრულებო თავისუფლების პრინციპი, სამოქალაქო უფლება-მოვალეობების მიმართ გარკვეულ პასუხისმგებლობასაც გულისხმობს. სამოქალაქო უფლება-მოვალეობათა მატარებელი სუბიექტები თავისუფალნი არიან სამოქალაქო ურთიერთობებში, შესაბამისად, ისინი ვალდებული არიან, გამოიჩინონ შესაბამისი სამოქალაქო სამართლებრივი წინდახედულობა და მტკიცებულება პირთა თანასწორობაზე დამყარებული ურთიერთობის ფარგლებში მოიპოვონ. მხოლოდ ის ფაქტი, რომ მხარე სათანადოდ არ უზრუნველყოფს სამართალურთიერთობას მტკიცებულებებით, არ აძლევს მას უფლებას, მტკიცებულება შექმნას მეორე მხარის პირად ცხოვრებაში ჩარევის გზით. ამგვარი გზით მოპოვებული მტკიცებულება დაუშვებლად უნდა იქნეს ცნობილი. მისი დაშვება შესაძლებელია მხოლოდ მეორე მხარის თანხმობით,

რომელიც უნდა ეხებოდეს არა მტკიცებულების ფორმალურ დასაშვებობას, არამედ იმას, რომ მტკიცებულების შინაარსი სასამართლომ გადაწყვეტილებას დაუდოს საფუძვლად.

სააპელაციო სასამართლომ სატელეფონო ჩანაწერი დასაშვებ მტკიცებულებად მიიჩნია იქიდან გამომდინარე, რომ მხარემ სადავოდ არ გახადა მისი დასაშვებ მტკიცებულებად ცნობა. კასატორი საჩივარში აღნიშნავდა, რომ მას ჯეროვნად არ განემარტა თავისი უფლებები აღნიშნული მტკიცებულების დასაშვებობის საკითხთან დაკავშირებით. ვინაიდან საქმე შეეხებოდა ისეთ მნიშვნელოვან საკითხს, როგორც პირადი საუბრის ხელშეუხებლობის უფლება, საკასაციო პალატამ დასაბუთებულად მიიჩნია საკასაციო შედაგება, რომლის მიხედვითაც, სასამართლოს ნათლად, არაორაზროვნად და პირდაპირ უნდა განემარტებინა მხარისათვის თავისი უფლებები. ამდენად, საკასაციო პალატამ ფარული ჩანაწერი დაუშვებელ მტკიცებულებად ცნო.

ანა ბაიაძე